

Skattebetalarna:

Justitiedepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Stockholm 18 maj 2022

Er referens: Ju2022/00396

Remissyttrande

SOU 2022:2 En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner

Sammanfattning

Skattebetalarnas Förening lämnar endast synpunkter på delen av betänkandet som behandlar **översyn av straffbestämmelserna om tjänstefel**.

- Utredningens slutsats, att tjänstemannaansvaret *inte* behöver stärkas, är grundat på en ofullständig analys.
- Utredningen möter inte de intentioner och mål som riksdagen gav regeringen i uppdrag att genomföra.
- En ny utredning behöver tillsättas snarast, som tar ett helhetsgrepp i frågan om skärpt ansvar för tjänstemän i offentlig verksamhet.

Synpunkter

Sverige behöver ett starkt tjänstemannaansvar

Det finns en bred enighet om att den borttagning av regleringar på 70-talet när det gäller ansvar i offentlig verksamhet, gick för långt. Samsynen avspeglas i riksdagens beslut 2018 om att tjänstemannaansvaret behöver förstärkas, vilket är anledningen till att frågan nu utreddes.

För att förtroendet för att det offentliga ska bestå och att våra skattepengar användas på bästa möjliga sätt, så behöver offentliga tjänstemän ha ett tydligt ansvar. Det måste gå att utkräva ansvar för allvarliga fel, så som korruption, försummelser och slarv, eller att tjänstemän följer sin egen personliga agenda. Det är också en viktig del i att förebygga problem genom att skapa ansvarsfulla och välfungerande organisationer med goda tjänstemannaideal.

Verktygen som i dag finns att tillgå för att utkräva ansvar av offentligt anställda tjänstemän är otillräckliga, inte minst i fråga om transparens och effektivitet. Ytterst få tjänstefel ger några större konsekvenser och det handlar nästan bara om poliser eller anställda i rättsväsendet. En stor del av de ärenden som ändå uppstår hanteras inom myndigheternas egna väggar och kommer inte till allmänhetens kännedom.

Bristfälliga förutsättningar för en bra analys

Utredningen var inte utformad på ett sådant sätt att frågan om tjänstemannaansvar fick en tillräcklig genomlysning. Kommittédirektivet var inte formulerat utifrån riksdagens vilja om att tjänstemannaansvaret ska stärkas, utan ställdes som en fråga. Utredaren hade vidare flera olika juridiska frågor att behandla på kort tid, samt fick dessutom endast i uppdrag att se till det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel och alltså inte att beakta

Skattebetalarnas Förening

Box 3319 103 66 Stockholm Besöksadress: Sveavägen 66 08-613 17 00 www.skattebetalarna.se

Skattebetalarna:

alla andra delar i det system för ansvarsutkrävande som finns i dag. Det senare gjorde att utredaren drog slutsatsen att inga förändringar bör göras i det straffrättsliga ansvaret, eftersom helheten inte hade beaktats.

Tillit och ansvar står inte i motsats till varandra

En brist i utredningen är att utredaren lägger mycket liten vikt vid allmänhetens intresse och behov relaterat till frågan. Vad invånarna faktiskt ser för problem i ansvarstagande och utkrävande behöver inkluderas.

Utredaren hänvisar till det faktum att en ökande andel tjänstemän utsatts för våld, hot och trakasserier från allmänheten. Dessa ska inte behöva ännu mer press på sig genom ett större ansvar, menar utredaren. Detta är inget argument i frågan. Om tjänstemän blir utsatta för hot, är det ett problem som måste lösas på annat sätt. Det är inte en anledning att minska det ansvar som tjänstemän har i sina roller.

Sverige har de senaste åren arbetat för att skapa en mer tillitsbaserad styrning i offentlig verksamhet, för att komma bort från för mycket detaljstyrning av vad offentliganställda gör. Utredaren menar att ett stärkt tjänstemannaansvar skulle stå i konflikt med detta. Tillit står dock inte i motsats till kvalitet eller ansvar, utan de är snarare en förutsättning för varandra.

Intentionen bakom ökad tillit är god. Professionella tjänstemän måste få agera utifrån den kunskap och erfarenhet de har genom sitt yrke och utbildning. Politiker ska inte detaljstyra inom exempelvis vården eller skolan. Däremot måste politiker sätta ramarna för verksamheten. När det finns en tydlig ansvarsfördelning i en organisation och en kultur som genomsyras av ansvar för uppdragsgivaren och uppdraget, så blir det lättare att bygga tillit både inom en organisation och hos utomstående gentemot organisationen.

I betänkandet framförs argumentet att med ett stärkt ansvar kan tjänstemän bli rädda att göra fel och det kan bli svårt att rekrytera personal. Detta är märkliga argument. En bra arbetsplats karaktäriseras inte av lågt ansvar för de anställda. En grundförutsättning för en bra arbetsplats är snarare en välfungerande organisation med tydlig ansvarsfördelning. Då har man möjlighet att bygga en bra arbetskultur tillsammans, kan prestera väl och alla vara stolta över sitt arbete.

En ny utredning behövs

Att denna fråga inte hanterats på ett tillräckligt bra sätt är mycket olyckligt. Att se till att offentlig verksamhet fungerar på bästa sätt, är ett av våra folkvaldas viktigaste uppdrag. Att stärka tjänstemannaansvaret borde vara högprioriterat, då det berör hela den offentliga förvaltningen och förtroendet för densamma.

Sverige har stora problem med ansvarsutkrävande. Den som begår misstag eller till och med uppenbara fel ställs sällan till svars. Det urholkar förtroendet för det offentliga.

Det behövs en ny utredning med ett brett uppdrag att se över hela systemet för utkrävande av ansvar från offentliga tjänstemän, med målet att anpassa lagstiftningen efter dagens behov och förutsättningar. I den utredningen måste folkets syn och förtroende beaktas.

Fler förändringar skulle kunna bidra till att förbättra den offentliga förvaltningen, men ett väl anpassat och tydligt ansvar för offentliga tjänstemän, är en viktig grundsten. Tjänstemannaidealen som fanns förr av hederlighet, integritet och opartiskhet och behöver värnas i praktisk handling.

Skattebetalarnas Förening

Christian Ekström
Vd

Josefin Utas
Slöseriombudsmannen

Skattebetalarnas Förening

Box 3319 103 66 Stockholm Besöksadress: Sveavägen 66 08-613 17 00 www.skattebetalarna.se